

961014-3

Metodologicky by bylo těžkou chybou rytmem chtít osvětlit povahu času, jak se o to zdá pokoušet Jan Sokol. Rytmy nejrůznějšího druhu mohou být nepochybně velkou pomocí v naší orientaci v čase (a velmi dobrou pomůckou při technickém měření času, tj. při jeho kvantifikaci), ale čas sám je třeba chápat jako něco principiálně základnějšího než jakékoli rytmy. Rytmus předpokládá čas, ale čas nepředpokládá rytmus. Navzdory tomu Sokol mluví o „jaksi předčasovém fenoménu rytmu“ (196), který hned ztotožňuje s fenoménem „pravidelné struktury, jež tvoří také pozadí našeho časového prožívání“. Na jiném místě však čteme, že „rytmický zážitek je jakýmsi ´vytržením z času´“ (205), jako by čas byl přece jen něčím původnějším než rytmus. A podobně zase jinde čteme, že rytmus „artikuluje čas“ (takže ho nutně předpokládá). Když jde o náš přístup k času jako k základní skutečnosti, je třeba vidět také od pradávna afekty strachu z budoucnosti a spoléhání na návraty známého resp. na možnost návratů k pravzorům a identifikace s nimi, ale také je třeba vzít velmi vážně pokusy o překonávání onoho strachu a oněch marných pokusů o návrat času nebo o jeho neutralizaci v orientaci odvážného pohledu do budoucnosti, vedoucího do neznáma (a tedy nikoliv k pouhým rytům). Postup a rozvoj vědomí času dosahuje tedy větší hloubky a pronikavosti ne tam, kde se orientuje na rytmy, nýbrž právě tam, kde pouhou rytmicitou překonává postupem „vpřed a výš“, tj. když zakouší jedinečnost a neopakovatelnost uprostřed opakování a rytmu.

(Písek, 961014-3.)

961015-1

Hegel mluví (Vorles. über d. Philos. d. Religion-II., 5650, S. 32.) o tom, že náleží k povaze ducha, aby se manifestoval, aby se učinil předmětným („*Die Natur des Geistes selbst ist es, sich zu manifestieren, sich gegenständlich zu machen;...*“). To je ovšem chybně řečeno (a také pojato, ale to se pak týká Hegelovy koncepce vcelku, tím se nyní nebudeme zabývat). Duch, který by sám sebe chtěl činit předmětným, tj. který by sám sebe chtěl zpředmětnovat a tak se stávat předmětem, by se tím nutně popíral, likvidoval jako duch. Duch právě celou svou „povahou“ je ne-předmět. Jeho cílem je nikoliv zpředmětnovat sebe, nýbrž zpředmětnovat – či lépe a přesněji: zvnějšňovat – své záměry a jejich uskutečňování, své činy. Zároveň pak platí, že čím více „duch“ (lépe: subjekt) zvnějšňuje – v praxi – své záměry, myšlenky, plány atd., tím více se stává sám sebou, tj. ne-předmětem. Jediným nebezpečím takového zvnějšňování vlastních záměrů je tzv. odcizení sobě, když totiž kolem sebe subjekt vytvoří takové „vnější“ podmínky, takové prostředí, nechá vzniknout a rozvíjet, rozpínat se takové předmětné, objektivní okolnosti, že v zájmu jejich udržení se stává jejich otrokem, místo aby zůstal jejich pánem nebo alespoň partnerem a tím, kdo si od nich zachovává nezbytný odstup. To mimochodem vrhá nové světlo na starý spor, vyostřený zejména v luterské linii reformační, zda víra nebo skutky. Jakub má nepochybně pravdu, že víra bez skutků není žádná víra. Naproti tomu jistě platí, že sám skutek jako pouhé zvnějšnění nemá tu poslední závažnost, neboť je jednak omezený, jednak nenese svůj smysl v sobě, nýbrž jeho smysl záleží na širším kontextu, do něhož náleží také mnohé z toho, co není lidským výkonem, ale co každý lidský výkon umožňuje a zakládá. Důraz na „víru“ je tedy nutně zároveň důrazem na to, že víra není redukovatelná na lidský výkon.

(Písek, 961015-1.)